

Conf. univ. dr. **Roxana Matefi**

**Sinteze și aplicații de drept civil.
Persoanele**

Editura
Stamangiu
2024

CAPITOLUL V.

OCROTIREA PERSOANEI FIZICE

► *Care sunt persoanele care beneficiază de ocrotire?*

- minorii;
- majorii care din pricina bătrâneții, bolii sau a unor motive prevăzute de lege, se află în imposibilitatea de a-și administra bunurile sau apăra interesele.

► *Care sunt măsurile de ocrotire?*

- în cazul minorilor:
 - prin părinți;
 - prin darea în plasament;
 - prin alte măsuri de protecție prevăzute de lege.
- în cazul majorilor:
 - prin consiliere judiciară;
 - prin tutelă specială;
 - prin curatelă;
 - prin alte măsuri prevăzute de lege.

I. OCROTIREA MINORULUI

Ocrotirea (autoritatea) părintească. Definiție

„*Autoritatea părintească* este ansamblul de drepturi și îndatoriri care privesc atât persoana, cât și bunurile copilului și aparțin în mod egal ambilor părinți”, conform art. 483 alin. (1) C. civ.

► *Cum se exercită autoritatea părintească?*

Regula în materia exercitării autorității părintești este stabilită de art. 503 alin. (1) C. civ., care prevede că „părinții exercită împreună și în mod egal autoritatea părintească”, iar în raport cu terții de bună credință „oricare dintre părinți, care îndeplinește singur un act curent pentru exer-

citarea drepturilor și îndeplinirea îndatoririlor părintești, este prezumat că are și consimțământul celuilalt părinte^[1]”.

Prin *excepție*, „Se consideră motive întemeiate pentru ca instanța să decidă ca autoritatea părintească să se exercite de către un singur părinte alcoolismul, boala psihică, dependența de droguri a celuilalt părinte, violența față de copil sau față de celălalt părinte, condamnările pentru infracțiuni de trafic de persoane, trafic de droguri, infracțiuni cu privire la viața sexuală, infracțiuni de violență, precum și orice alt motiv legat de riscurile pentru copil, care ar deriva din exercitarea de către acel părinte a autorității părintești”^[2].

Cazul părintelui care beneficiază de consiliere judiciară. Tot prin excepție de la regula exercitării în comun a autorității părintești, în situația unui părinte care beneficiază de consiliere judiciară, instanța de tutelă poate decide ca „drepturile și îndatoririle cu privire la bunurile copilului să fie exercitate doar de celălalt părinte”^[3].

În ipoteza în care părintele cu privire la care s-a instituit consilierea judiciară exercită singur autoritatea părintească, va decide, raportat la circumstanțe:

- fie continuarea exercitării autorității părintești
- fie instituirea tutelei asupra copilului acestuia^[4].

Situația părinților divorțați. În situația în care părinții sunt divorțați, autoritatea părintească se va exercita, astfel după cum prevăd dispozițiile art. 504 C. civ., „potrivit dispozițiilor referitoare la efectele divorțului în raporturile dintre părinți și copii”.

Situația copilului din afara căsătoriei. În cazul unui copil născut în afara căsătoriei, cu privire la care a fost stabilită filiația concomitent sau succesiv față de ambii părinți, autoritatea părintească este exercitată în comun și egal de ambii părinți, atunci când aceștia conviețuiesc, conform art. 505 alin. (1) C. civ.

[1] Art. 503 alin. (2) C. civ.

[2] Art. 36 alin. (7) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.

[3] Art. 503 alin. (1¹) C. civ.

[4] A se vedea art. 503 alin. (1¹) C. civ.

Când părinții unui copil născut în afara căsătoriei nu conviețuiesc, instanța de tutelă este cea care stabilește modul de exercitare a autorității părintești, conform art. 505 alin. (2) C. civ.

Instanța care este sesizată cu o cerere de stabilire a filiației, are obligația de a dispune cu privire la modul de exercitare a autorității părintești, conform art. 505 alin. (3) C. civ.

Cazul de învoială a părinților. Părinților le este recunoscut dreptul de a se înțelege privind exercitarea autorității părintești, înțelegere care, însă, trebuie să fie încuviințată de către instanța de tutelă și trebuie să respecte interesul superior al copilului, care este ascultat în mod obligatoriu^[1].

Cazul exercitării autorității părintești de către un singur părinte. Dacă unul dintre părinți se află într-una dintre următoarele situații:

- este decedat;
- este decăzut din drepturile părintești^[2];
- este declarat mort prin hotărâre judecătorească;
- beneficiază de tutelă specială;
- este în imposibilitatea de a-și exprima voință (din orice motiv).

În aceste cazuri, autoritatea părintească va fi exercitată de celălalt părinte singur^[3].

În ceea ce îl privește pe părintele cu privire la care a fost instituită tutela specială, acesta „păstrează dreptul de a veghea asupra modului de creștere și educare a copilului, precum și dreptul de a consimți la adopția acestuia, cu excepția cazului în care se află în imposibilitatea de a-și manifesta voința din cauza lipsei discernământului”^[4].

[1] Art. 506 C. civ.

[2] Conform art. 508 alin. (1) C. civ., „Instanța de tutelă, la cererea autorităților administrației publice cu atribuții în domeniul protecției copilului, poate pronunța decăderea din exercițiul drepturilor părintești dacă părintele pune în pericol viața, sănătatea sau dezvoltarea copilului prin relele tratamente aplicate acestuia, prin consumul de alcool sau stupefiante, prin purtarea abuzivă, prin neglijența gravă în îndeplinirea obligațiilor părintești ori prin atingerea gravă a interesului superior al copilului”.

[3] Art. 507 alin. (1) C. civ.

[4] Art. 507 alin. (2) C. civ.

Durată

Exercitarea autorității părintești se face până la momentul dobândirii capacității depline de exercițiu.

Principiile autorității părintești

- exercitarea autorității părintești exclusiv în interesul minorului;
- exercitarea ocrotirii părintești împreună și în mod egal de către părinți;
- egalitatea în fața legii a copiilor născuți din căsătorie și a celor adoptați;
- independența patrimonială – „Părintele nu are niciun drept asupra bunurilor copilului și nici copilul asupra bunurilor părintelui, în afară de dreptul la moștenire și la întreținere”, conform art. 500 C. civ.

Drepturi și îndatoriri părintești

● latura personală

„Părinții au dreptul și îndatorirea de a crește copilul, îngrijind de sănătatea și dezvoltarea lui fizică, psihică și intelectuală, de educația, învățătura și pregătirea profesională a acestuia, potrivit propriilor lor convingeri, însușirilor și nevoilor copilului; ei sunt datori să dea copilului orientarea și sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor pe care legea le recunoaște acestuia”, conform art. 487 C. civ.

Obligații:

- de a crește copilul în condiții care să asigure dezvoltarea sa fizică, mentală, spirituală, morală și socială în mod armonios;
- de a coopera cu copilul și de a-i respecta viața intimă, privată și demnitatea;
- de a prezenta și permite informarea și lămurirea copilului despre toate actele și faptele care l-ar putea afecta și să ia în considerare opinia acestuia;

- de a lua toate măsurile necesare pentru protejarea și realizarea drepturilor copilului;
- de a coopera cu persoanele fizice și persoanele juridice cu atribuții în domeniul îngrijirii, educării și formării profesionale a copilului;
- de a lua măsuri disciplinare numai cu respectarea demnității copilului;
- de a nu-l obliga pe copil să adere la o anumită religie sau la un anumit cult religios;
- de a-l supraveghea pe copilul minor;
- de a nu împiedica corespondența și legăturile personale ale copilului în vârstă de până la 14 ani, decât în baza unor motive temeinice etc.^[1]

● **latura patrimonială**

Legiuitorul reglementează principiul independenței patrimoniale în raporturile dintre părinți și copii, stabilind că „părintele nu are niciun drept asupra bunurilor copilului și nici copilul asupra bunurilor părintelui, afară de dreptul la moștenire și la întreținere^[2]”. Astfel:

- părinții administrează bunurile copiilor lor minori;
- părinții îl reprezintă pe minorul lipsit de capacitatea de exercițiu la încheierea actelor juridice și îi încuviințează aceste acte minorului cu capacitate restrânsă de exercițiu;
- minorul care a împlinit vârsta de 14 ani își va exercita singur drepturile și tot astfel își va executa obligațiile, fiind însă necesară încuviințarea părinților și a instanței de tutelă, după caz.

[1] Art. 488 și urm. C. civ.

[2] Art. 500 C. civ.